

ОСТЕОНІМІЧНА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ

Анотація. У статті представлено репертуар остеонімів в українських діалектах, описано їхні номінативні поля, з'ясовано мотивацію використання цих назв у вторинній для них номінативній функції.

Ключові слова: остеонім, соматизми, лексика, українські діалекти, семантика, мотивація.

Соматизми, їхня семантична структура, зв'язок з іншими тематичними групами лексики є об'єктом стійкого зацікавлення лінгвістів (докладніше див.: [1]), адже дослідження особливостей номінативних процесів всередині цієї групи лексики “сприяє глибшому розумінню ролі людського фактора в мові, розкриттю функціональної взаємодії всіх ділянок системи і структури мови” [5, с. 13].

Попри наявність значної кількості праць, присвячених різнобічному аналізу анатомічної лексики, у вітчизняному мовознавстві бракує комплексного опису остеонімичної лексики українських діалектів.

Мета цієї розвідки – представити репертуар остеонімів (назв кісток людського тіла) в українських діалектах, описати їхні номінативні поля, з'ясувати мотивацію використання цих назв у вторинній для них номінативній функції.

Остеоніми – важливий сегмент соматичної лексики, однак у діалектному середовищі вона представлена значно меншим корпусом назв (через неможливість безпосереднього спостереження об'єктів її номінації для пересічних мовців), порівняно з літературною мовою, де наявність номінативних лакун в анатомічній номенклатурі є неприпустимою насамперед із прагматичних міркувань – належного медичного забезпечення життєдіяльності людського організму.

Назви кісток по-різному класифікують у лінгвістичній літературі: або в складі назв опорно-рухової системи й частин тіла, до яких вони входять [1], або цілком виокремлюють із подальшою диференціацією на назви кісток голови, шиї й тулуба, верхніх і нижніх кінцівок, назви кісткової системи людського організму загалом [2].

Скелет – опора й захист усього організму й окремих його органів. Він складається з кісток, які за допомогою м'язів виконують різноманітні рухи.

Семему ‘сукупність кісток, що становлять тверду основу тіла людини; кістяк’ позначають номенни *скал'ет* [СГНН, IV, с. 68], *с'к'ілет* [СГНН, IV, с. 72], *с'к'іл'ет* [СГНН, IV, с. 73], *шк'ілет* [СГНН, IV, с. 237], *ск'ел'ет* [ГСМ, с. 109], *ск'іл'ет* [Н], *кост'як* [СГНН, II, с. 205]. Крім первинної соматичної семантики, лексеми мають вторинне значення: *скелет* ‘дуже худий чоловік’

скелет скелетом [СК, с. 356], *ск'іл'ет* [ЛЛР, с. 52]; *кіст'як* ‘дуже худа, вимучена, змарніла людина’ [СК, с. 175].

В українських говірках виокремлюють низку назв на позначення складових скелета. До них належать: *череп*, *хребет*, *лопатка*, *ключиця*, *ребро*, *кістки таза* та ін. Однак ядром остеонімичної лексики, носієм узагальненої семантики є лексема *кістка* – ‘окрема складова частина кістяка хребетних тварин і людини’. Для позначення цього елемента людського організму в діалектному мовленні використовують номенни *к'остка* [Н], *кост'а*, *кост'омаха*, *кост'омаха*, *кост'омаха*, *кост'ер'маха*, *кус'т'у'маха* [СЗГ I, с. 245], *к'оста* [СБГ, с. 226], *кост'а* [НРС, с. 150], *кіс'ц'я*, *к'іст'а* [Он, I, с. 354], *кістка*, *кост*, *кост'ь*, *к'остка* [СК, с. 175, 182, 183]; *к'іст'а* ‘кості’ [Он, I, с. 350]. Для позначення ‘великої кістки’ зафіксовано назви *кост'у'ра*, *кост'у'ра* [СЗГ, I, с. 246], *кост'омаха* [ГТ, с. 227; Н], *кіст'у'маха*, *кост'омаха* [НРС, с. 142, 150]. Крім того, *кост'омаха* має семантику ‘великий твердий наріст на кістці’ [СК, с. 183].

Похідне демінутивне утворення *косточка* має значення: 1) ‘маленька кістка’ *к'осточка* [Н]; 2) ‘середній суглоб пальця’ *к'юсточка* [СПГ, с. 110]; 3) ‘зчленування кісток голінки з кістками стопи, вигнуте по обох боках ноги; щиколотка’; 4) ‘насінина з твердою оболонкою в плодах деяких рослин’ *к'осточка* [Н]; 5) ‘невеликий твердий наріст на кістці’ *косточка* [СК, с. 183].

Свідченням належності лексеми *кістка* до ядра остеонімичної системи є кількість значень, із якими цей звуковий комплекс співвідноситься в українському діалектному континуумі: 1) ‘окрема складова частина кістяка хребетних тварин і людини’ *к'істка*, рідко *костка* [Он, I, с. 354]; 2) ‘щиколотка’ *кістка* [СУСГ, с. 96]; 3) ‘кістяний наріст, гуля, яка з'являється на тому місці, за яке візьмешся рукою під час спостереження за похоронною процесією через вікно’ *кістка*, *костка* [СК, с. 175, 183]; 4) ‘останки, тіло померлого; прах’ *кіст'ки* [В]; 5) ‘котик (у коня на носі)’; 6) ‘остюк (риби)’ [ГМ, с. 350]; 7) ‘дитина’; 8) ‘грудка, кусок (цукру)’ (пор. пол. *kostka cukru*) [Он, I, с. 354]; 9) ‘камінець сливки’ *к'істка* [ГТ, с. 229], ‘камінець у сливі, черешні’ [Горбач, с. 433]; 10) ‘обтереблене супліддя кукурудзи, стрижень кукурудзного качана’ *к'остка* [НСЛ, с. 61]; 11) ‘тверда

паличка пір'їни' *костка*, *кустка* [СЗГ, I, с. 245]; 12) 'ковзани' *кісткі* [СБГ, с. 205]; 13) 'мінеральне добриво' *кіс'ті* [Он, I, с. 354]. До появи нових компонентів семантичної структури спричинили різноспрямовані таксонімічні відношення: з одного боку, спеціалізація (значення 'щиколотка', 'кістяний наріст, гуля, яка з'являється на тому місці, за яке візьмешся рукою під час спостереження за похоронною процесією через вікно', 'котик (у коня на носі)', 'остюк (риби)'), з іншого – генералізація (значення 'останки, тіло померлого; прах', 'дитина' та решта значень) завдяки ідеографічним зв'язкам з іншими тематичними групами лексики. Використання лексеми у вторинній функції має прозору мотивацію. Брак інформації не дозволяє доказово встановити мотив використання назви *кістка* на позначення 'рибальської снасті' [ПГ, с. 79].

Особливе зацікавлення з-поміж зафіксованих значень викликає семема 'дитина', поява котрої мотивується семою 'щось рідне, близьке' й опосередковано пояснюється загальновідомими фраземами *своя кістка* 'квевний родич' і *чужа кістка* 'кровно нерідний' (*Невістка – чужа кістка*).

Привертає увагу й значення 'кістяний наріст, гуля, яка з'являється на тому місці, за яке візьмешся рукою під час спостереження за похоронною процесією через вікно', представлена також назвами *лмертва* *к'істка*, *могильна* *к'істка* [СК, с. 205, 209]. На слов'янських теренах віддавна відоме повір'я про «мертву кістку», котра спричиняє біди чи навіть смерть. Щоб позбутися її, треба здійснювати різноманітні магичні ритуали, зокрема пов'язані й зі світом мертвих [4, с. 630]. Принагідно зауважимо, що лексема *кістка*, як і позначувана нею реалія, традиційний елемент магичних обрядодів. До прикладу, поліські замовляння від пристріту:

лбожа лмат'ї по голр'є й по лнебу холд'їла / ралбу лбожому... пр'їстлрїт говолрила / з червлонойе кров'ї / з румїяного л'їлца / з лжовтої коклм'ї / толд'ї ти прослнешса йак йсус хрїстлос на йордан слтане і пр'їстлрїк перестлане// [П].

...їа ж телбе вимовл'їаїу виговолрайїу з голови / з пл'елчей / з рук і з ног / з лжовтоїе коклм'є з червлонойе кров'є / з румїяного л'їлца / з улс'їх суслтавої... [П].

До аналізованої групи належить лексема *лмоці* 1) 'висохлі, муміфіковані рештки (інколи – окремі кістки) людини, що її церква вважає святою' [В]; 2) 'дуже худа людина' *лмош'ч'ї* [ЛЛР, с. 35], *лмоці* [СУСГ, с. 131].

Діалектні джерела подають таке семантичне наповнення звукового комплексу *лчереп*: 1) 'скелет голови хребетних тварин і людини' [ГС, с. 211; КДА, II, к. 139; ЛАСГ, к. 139], *лчирип*, *лч'ирип*, *лчере'п* [Он, II, с. 370], *лч'ер'єп* [ГСМ, с. 109], *лч'єреп*, *лч'єреп* [Н], 'верхня частина голови, голова (переважно не вкрита волоссям)' *лч'єреп*, *лч'єреп*

[Н]; 2) 'стара жінка' *лчирип*, *лч'ирип*, *лчере'п* [Он, II, с. 370]; 3) 'черепиця' [ГС, с. 211; КДА, II, к. 139; ЛАСГ, к. 139], *лчарип*, *лчєреп*, *лчєрип* [СБГ, с. 637, 640]; 4) 'черепок' [КДА II, к. 139, ЛАСГ, к. 139], 'великий черепок', *лчирип*, *лч'ирип*, *лчере'п* бойк. [Он, II, с. 370], *лч'єр'єп* [ГСМ, с. 109]; 5) 'зовнішня частина панцера черепахи' [СПГ, с. 231]; 6) 'глиняний посуд' [ПГ, с. 219; КДА, I, к. 139, с. 198–199]; 7) 'кахлі для облицювання печі'; 8) 'глиняний вазон'; 9) 'розбитий горщик'; 10) 'розбитий горщик, який ще можна використати'; 11) 'верхня кістка черепа'; 12) 'глиняна миска' [КДА, I, к. 139, с. 198–199]. Первинною семантикою псл. **čerъ* була 'черепок, невеликий глиняний горщик', тому припускають "можливість перенесення назви глиняного горщика чи шматка розбитої глиняної посудини на частину голови... ще в окремих праслов'янських діалектах". Опосередкованим підтвердженням цієї гіпотези є використання для номінації черепа назв посуду – *чашиа*, *чашика* [97, с. 330–331].

На позначення черепа також зафіксовано назву *лоб* [КДА, I, к. 71, с. 135].

Семема 'осьовий скелет хребетних тварин і людини, який складається з окремих хребців, сполучених між собою міжхребцевими хрящами й зв'язками' в українських діалектах представлена номенами: *хр'єлбет* [ГСМ, с. 109], *хрєл'єт*, *хр'єлбет*, *хр'єлбет*, *позволношнік*, *позволночн'їк* [Н], *стїлн'ар* [СЗГ, II, с. 165], *позволночник* [СЗГ, II, с. 63], *зволночник* [СЗГ, I, с. 184], *хрєл'єсниц'а*, *хрєлбєсн'їца*, *хр'єл'єсниц'а* [СЗГ, II, с. 233], *хрєлбуст* [СЗГ, II, с. 235], *позволнок*, *позволношник* [СГНН, III, с. 167], *позволночник* [СУСГ, с. 169], *чрєлбет*, *чрїлбет*, *чрєлбето*, *чорбак*, *чрєлбак*, *чорбака*, *чрєлбака*, *пєчрєлбїна* [Janów, с. 27], *пєчлрєпїна* гуц. [ПГ, с. 152], *вїас*, *вїаз*, *вїзи* [Он, I, с. 153], *тїлє* [Janów, с. 243].

Для номінації хребців (складових частин хребта) використовують назви *лкєстєчка*, *кл'їлчїц'а*, *суслтаї*, *хрєлбєц'*, *хрєлц'ї'* [ГСМ, с. 109], *хрєлц'є*, *лд'їск'ї* [Н].

Соматизм *їїїазї* використовується для номінації 'шийних хребців', 'шийних мускулів', 'тильної частини шиї' [Н]. Дериват *їїїазєк* має ті самі значення [Н].

Звуковий комплекс *кл'їч* використовується в діалектах для номінації 'верхньої частини хребта, "того, шчо са в сирїлїні хрїбта погїнат"' (первинне значення 'ключ') [Он, I, с. 359].

Літературна назва *лкуприк* 'нижня кінцева частина хребта в людини, деяких ссавців і птахів' [СУМ, IV, с. 405] має діалектний відповідник *лкєпчїк* [КСПГ], *лкєпч'їк* [Н].

Лексема *кл'їчїцїя* 1) 'парна трубчаста кістка плечового пояса людини й хребетних тварин, що з'єднує лопатку з грудною кліткою' *кл'їлч'їца* [Н]; 2) 'хребець' *кл'їлчїцїя* (бо заходять один за один)

[ГСМ, с. 109]; 3) 'бантина в хліві' [СУСГ, с. 98]; 4) 'скріплені під кутом два дрючки для притискання гребеня солом'яного (очеретяного) даху' *к'л'ушиц'а* [НБЛ, с. 243]. Вторинні значення мають прозору мотивацію.

Номен *лоп'атка* 'парна кістка трикутної форми в складі плечового пояса хребетних тварин і людини', 'частина тулуба в межах розташування цієї кістки', 'передня плечова частина м'ясної туші' [В; Н] виник на основі метафоричного переосмислення назви знаряддя праці. Мотиваційна ознака – зовнішня подібність.

Лексема *ребро* має значення: 1) 'дугоподібне скелетне утворення від хребта до грудної кістки' [СЗГ, II, с. 116; Janów, с. 196; ПГ, с. 162], *риб'ло*, *реб'ло* [СБГ, с. 454], *л'р'єбра* [Н]; 2) 'тверда паличка пір'їни' [СЗГ, II, с. 116]; 3) 'верхній потовщений край коси (хребет коси)' [КСПГ; СБГ, с. 452]; 4) 'схил гори, кручі, скелі' [СНГТК, с. 169]; 5) 'боки верстатів (ступи, терниці)' *л'ребра* [ПГ, с. 162], 'одна з бокових стоек ткацького верстата' *ребро* [МЛАПП, с. 236], *л'р'єбра* 'деталь ткацького верстата (?)' [Н]; 6) 'музичний інструмент, який складається з шерегу (до 12) щодалі менших сопілок' *reb'ro* [Janów, с. 196]; 7) 'каркас кошика' *л'ребра* [СЗГ, II, с. 116], *л'р'єбра* [Н], 'прут', 'жердина, що кладеться на каркас "опалки" кошика' бойк. [Он, II, с. 170]; 8) 'гірський хребет' [Он, II, с. 170]; 9) 'гора зі скелястим обривом'; 10) 'клепка бочки, діжки, коновки та ін.' [ПГ, с. 162]. Мотиваційна ознака появи вторинних значень – зовнішня подібність позначуваних реалій до частини тіла.

Дериват *реб'єрца* позначає 'маленькі ребра' й 'каркас кошлія' [Н].

Тазо-стегнові кістки: *к'ул'ша*, *клуб* [ПЛНМ, с. 56], *клуб* 'бедрова кістка' [ГТ, с. 226], *каб'лук* 'стегнова кістка' [ГС, с. 88], *клуб* 'бедро, кульша (?)', 'бедро в коня' [Janów, с. 97], *к'ул'ша* [КСПГ], *к'ул'ш'и'*, *к'риб'ж'є* 'стегнові кістки' [Н], *лоп'ан'а* 'стегнова кістка' [Он, I, с. 417].

Також відзначено назви таких кісток: *чашинна* 'надколінна кістка; чашка' [СБГ, с. 637], *л'чашка* [ГСМ, с. 108]; *гол'їнка*, *л'голин* 'кістка від коліна до стопи' [Он, I, с. 179], *голл'яччя* 'гомількові кістки' [СГНН, I, с. 242]; *л'ратиц'а* 'сезамідна кістка' [Он, II, с. 169]; *л'котик* 'надстопова кістка' [Горбач, с. 433], *л'яблико* [ПГ, с. 232].

Лексема *ш'чиколотка*, *ш'чиколодка* має таку семантику: 1) 'зчленування кісток голінки з кістками стопи, вигнуте по боках ноги'; 2) 'суглоб пальця руки' [КСПГ]. Із такими ж значеннями виступає й літературний номен *ш'чиколоток* [СУМ, XI, с. 584], тоді як діалектне *ш'чиколодок* позначає: 1) 'суглоб пальця' *ш'чиколодок* [СЗГ, II, с. 251], *ш'ч'иколоток* 'суглоб пальця руки' [СГНН, IV, с. 252]; 2) 'щиколоток (колінний)' *ш'чиколоток* [ПГ, с. 220]; 3) 'тверда паличка пір'їни'; 4) 'відросток, який тільки почав рости на розі козла' [СЗГ, II, с. 251].

Поряд із назвою *ш'чиколотка* в діалектному мовленні використовуються назви *к'ичил'ринок* [КСПГ], *л'куостка* српол. [ГСМ, с. 108].

Лексема *ш'чиколот* має значення 'суглоб пальця' [СЗГ, II, с. 281]; *л'куосточка* 'середній суглоб пальця' [СПГ, с. 110].

Суглоб – рухоме зчленування кісток скелета людини й хребетних тварин; місце такого зчленування [СУМ, IX, с. 821]. На його позначення використовують також лексеми *л'котик* [СБГ, с. 227], *л'замок* [Горбач, с. 430], *суг'лаві'* [Н]. Семему 'суглоб пальця руки' репрезентують назви *суг'лау'* [ГСМ, с. 108], *суг'лаві'*, *л'пучк'и* [Н].

Діалектне *хришч' 1* 'гнучка й пружна тканина, що з'єднує частини кістяка' [Горбач, с. 452]; 2) "Іверш'ок хрест'а л'меджи лоп'ат'ками", 'хребець' *л'решч'и* [Он, II, с. 346]; 3) 'храбуст і листя капусти' *хришч'и* [Горбач, с. 452]; 4) 'безладно, в безпорядку' *хр'яшом* [Сизько, с. 89]. Похідний демінутив *л'р'яцик* позначає 'малий хрящ' [В], 'середина качана капусти' [СУСГ, с. 219].

Отже, аналізований матеріал засвідчив, що в говірках досить докладно представлено остеонімічну лексику. На семантичному рівні спостережено, з одного боку, полівалентність лексем, їхню здатність входити до різних тематичних груп лексики, з іншого – полівалентність семем: деякі з них співвідносні з кількома звуковими оболонками. Тому номінація людських кісток характеризується наявністю кількох (часто ще й варіативних) назв на позначення одного денотата: *скелет*, *кіст'як*; *л'череп*, *лоб*; *хр'елбет*, *позво'ночник*, *хр'елбесн'ица*, *хр'олбуст*, *позво'нонок*, *позво'ночник*, *пох'р'ептина*, *віяз*, *тыле* та ін.

Одиниці цього корпусу виявили здатність до номінації людини за характерною особливістю певної частини тіла: *л'к'істка* (*л'костка*) 'дитина', *кост'ки* 'останки, тіло померлого; прах', *л'кісточка* 'дуже худа людина', *л'моці* 'дуже худа людина', *скелет* 'про худу, виснажену людину', *л'череп* 'стара жінка' (особливе зацікавлення викликає перша лексема, яка ілюструє випадки антиномії, позначаючи 'прах' і 'дитину', котрі реалізують опозицію смерть : життя).

Оскільки кістки – це єдина нетлінна частина людського організму, «мінімум», який від нього залишається, сема 'мінімум' реалізується в регулярній моделі «остеонім → назва дуже худой, виснаженої або старої людини», що засвідчують, наприклад, лексеми *скелет*, *кіст'як*, *л'моці*, *л'череп*, а також українські фразеологізми на зразок *одні (самі, тільки) кістки та шкіра (шкура)*, *ребра сві'тяться* 'дуже худий'. Продуктивною моделлю виявилось й метонімічне перенесення назв із кісток на відповідні частини тіла, що їх покривають (*к'ул'ша* 'стегнова кістка' і 'нога', *гол'їнка*, *л'голин* 'кістка від коліна до стопи' і 'частина ноги від коліна до стопи') і, навпаки, з частини тіла на кістку – *лоб* 'череп'.

Отримані результати переконують, що, попри на значне відтворення цього шару лексики в різноманітних джерелах, наступним етапом має бути дальше обстеження остеонімів усього українського діалектного континууму, котре в кінцевому результаті становить інтерес для ре-

конструкції й пізнання мовної картини світу українців загалом чи носіїв окремого діалекту. Адже мовні знаки – не лише своєрідний “банк” інформації про довкілля, а й засіб мовного мислення, а отже – і спосіб, інструмент його пізнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дяченко Н. М. Номінативні поля соматизмів та відсоматичних утворень в українських діалектах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. М. Дяченко. – Ужгород, 2008. – 20 с.
2. Ипакова М. Т. Названия костей человеческого тела (остеонимы) в марийском языке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://socionet.ru/d/spz:cyberleninka:31811:16228388/http://cyberleninka.ru/article/n/nazvaniya-kostey-chelovecheskogo-tela-osteonimy-v-mariyskom-yazyke>
3. Німчук В. В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови / В. В. Німчук. – К. : Наукова думка, 1992. – 416 с. – Бібліогр.: с. 377–384.
4. Белова О. В. Кости / О. В. Белова, С. М. Толстая // Славянские древности : Этнолингвистический словарь в 5-ти томах / [под общей ред. Н. И. Толстого]. – М. : Международные отношения, 1999. – Т. 2 (Д–К). – С. 627–631.
5. Языковая номинация. Общие вопросы / [отв. ред. Б. А. Серебренников, А. А. Уфимцева]. – М. : Наука, 1977. – 360 с.

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ ДЖЕРЕЛ

- В – запис зроблено в с. Водотії Брусилівського р-ну Житомирської обл.
ГМ – Горбач О. Діалектичний словник північно-добруджанської говірки с. Муругиль над Дунаєм / О. Горбач // Зібрані статті V. Діалектологія. – Мюнхен, 1993. – С. 342–361.
Горбач – Горбач О. Словник говірки села Негостина (Румунія) (упорядник Н. Хобзей) / О. Горбач // Діалектологічні студії. – Львів, 2003. – Вип. 3. – С. 422–453.
ГС – Гуцульські говірки. Короткий словник / [відп. ред. Я. Закревська]. – Львів, 1997. – 232 с.
ГСМ – Говірка села Машеве Чорнобильського району. – К. : Довіра, 2003. – Ч. 3 : Матеріали до Лексичного атласу української мови / [уклад.: Ю. І. Бідношия [та ін.]. – 225с. : іл.
ГТ – Горбач О. Словник діалектної лексики Тереховельщини / О. Горбач // Зібрані статті V. Діалектологія. – Мюнхен, 1993. – С. 209–255.
КДА – Карпатський діалектологічний атлас / [Бернштейн С. Б., Иллич-Свитыч В. М., Клепикова Г. П. и др.] – М., 1967. – Ч. 1–2.
КСПГ – Картотека Словника поліських говорів (зберігається на кафедрі української мови Житомирського державного університету).
ЛАСГ – Глуховцева К. Лінгвістичний атлас народного побуту українських слобожанських говірок / К. Глуховцева. – Луганськ, 2003. – 181 с.
ЛЛР – Леснова В. В. Матеріали до словника говірок Східної Слобожанщини: Людина та її риси / В. В. Леснова. – Луганськ : Видавництво „Шлях”, 1999. – 76 с.
МЛАПП – Никончук М. В. Матеріали до лексичного атласу української мови: Правобережне Полісся / М. В. Никончук, О. М. Никончук. – К. : Наукова думка. – 1979. – 316 с.
Н – запис зроблено в с. Невгоди Овруцького р-ну Житомирської обл.
НБЛ – Никончук М. В. Будівельна лексика Правобережного Полісся в лексико-семантичній системі східнослов'янських мов / М. В. Никончук, О. М. Никончук. – Житомир : Редакційно-видавничий відділ облполіграфвидаву, 1990. – 372 с.
НРС – Гаврило Шило. Наддністрянський регіональний словник / Гаврило Шило. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008 (Серія «Діалектологічна скриня»). – 288 с.
НСЛ – Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся / М. В. Никончук. – К., 1985. – 312 с.
Он – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К. : Наукова думка, 1984. – Ч. 1–2.
П – запис зроблено в с. Покалів Овруцького р-ну Житомирської обл.
ПГ – Піпаш Ю. О. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області) / Ю. О. Піпаш, Б. К. Галас. – Ужгород, 2005. – 266 с.
ПЛНМ – Никончук М. В. Поліська лексика народної медицини та лікувальної магії / М. В. Никончук, О. М. Никончук, В. М. Мойсієнко. – Житомир: Полісся, 2001. – 148 с. – (Північноукраїнський діалектологічний центр Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка).
СБГ – Словник буковинських говірок / [за заг. ред. Н. В. Гуйванюк]. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.
СГНН – Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя, 1992. – Т. 1–4.

- СЗГ – Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2000. – Т. 1–2.
- Сизько – Сизько А. Т. Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини / А. Т. Сизько. – Дніпропетровськ, 1990. – 100 с.
- СК – Вікторіна О. М. Словник лексики та фразеології народної медицини й лікувальної магії Кіровоградщини / [відп. ред. В. В. Лучик]. – Кіровоград : Центр.-Укр. вид-во, 2006. – 436 с.
- СНГТК – Громко Т. В. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини / Т. В. Громко, В. В. Лучик, Т. І. Поляруш. – Київ – Кіровоград : РВГІЦ КДПУ, 1999. – 224 с.
- СПГ – Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К. : Наукова думка, 1974. – 260 с.
- СУМ – Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; [за ред. І. К. Білодіда] – К. : Наукова думка, 1970–1980.
- СУСГ – Глуховцева К. Д. Словник українських східнолобужанських говірок / [К. Д. Глуховцева, В. В. Леснова., І. О. Ніколаєнко та ін.]. – Луганськ, 2002. – 233 с.
- Janów – Janów J. Słownik huculski / J. Janów. – Kraków : Wydawnictwo naukowe DWN, 2001. – 294 s. : іл.

Dyachenko Natalya

Osteonimal vocabulary in ukrainian dialects

Summary. Article presents the repertoires of osteonims in Ukrainian dialects, described their nominative fields, found the motivation of use of these names in secondary motivational tool for them.

Key words: osteon, somatisms, vocabulary, Ukrainian dialects, semantics, motivation.

Одержано 02.06.2016 р.